

Oponentský posudek disertační práce:

Božena Radiměřská, „*Východní Evropa*“ na mentální mapě anglicky píšícího cestovatele od 16. do 18. století (ÚSD FF UK, Praha 2015, 191 s rkp.)

Ve své disertační práci Božena Radiměřská navázala na svou vynikající práci diplomovou (Evropa „na východ od Rýna“ na mentální mapě anglicky píšícího cestovatele sedmnáctého století, ÚSD FF UK, Praha 2007). Pokračovala tedy ve zkoumání symbolických hranic v rámci evropského prostoru, diskurzivního „vymýšlení“ kulturních celků v období raného novověku. Konkrétně pak zpracovala korpus textů vybraných anglických/britských autorů cestujících přes střední a Východní Evropu, s využitím dalších doplňkových pramenů, především pramenů normativních (příruček pro cestovatele atp.). Jak sama v úvodu své práce avizovala, jejím cílem nebylo snaha závazně lokalizovat a charakterizovat „střední“ či „východní“ Evropu – i když jejím originálním východiskem byla práce Larryho Wolfa (*Inventing Eastern Europe*, Stanford 1994) – neboť hlavním objektem výzkumu byli sami britští/angličtí cestovatelé, resp. jejich čtenáři, a procesy utváření vědomí sebe sama na bázi přímých či zprostředkovaných zkušeností z cest na „okraj“ tehdejšího světa.

Autorka dokonce explicitně odmítla středo/východoevropský region jednoznačně předdefinovat, právě proto, že každý z analyzovaných autorů vytvářel vlastní definice a rýsoval pomyslné hranice podle specifických kritérií. (Ponechala ovšem stranou Rusko, jako „téma, jež by si zasloužilo zvláštní pozornost“, s. 11.) Pozoruhodné je, že západní hranicí „východní Evropy“ v podání analyzovaných cestopisů je nakonec řeka Rýn, dnes běžně přijímaný koncept „středovýchodní Evropy“ tak doznává důležité revize.

V českém prostředí zůstává analytický přístup k cestopisným pramenům velmi novátorským, byť samotný zájem o cestopisná svědectví je poměrně častý. Většinou se však zájem badatelů soustředí na konkrétní popisy „exotických“ zvyklostí, na prvoplánové zdůrazňování případů kulturního nepochopení či odlišných zvyklostí, na sledování stop „krajanů“ v zahraničí nebo naopak o pohled zvenčí na domácí realie. Sympatická je i snaha autorky o teoretické uchopení problematiky cestopisu, typologií cestovatelů, i osobitá metodologie, kombinující kvantitativní a kvalitativní přístup k pramenům, na straně druhé pak velmi konkrétní, pramenně podložená analýza. Zde je třeba ocenit vhodnou volbu „orientačních bodů“ na mentálních mapách cestovatelů – vedle fyzicky existujících (města) analyzuje autorka i body konceptuální („obrazy pompéznosti“, „obrazy nepohodlí“ atp.). Z výsledků analýzy si zaslouží bližší pozornosti postžení vývoje v názorech a

(sebe)prezentacích anglických cestovatelů v době mezi 16. a 18. stoletím, jejich narůstající sebevědomí tváří v tvář zbytku Evropy.

Seznam použité literatury je rozsáhlý a reprezentativní, založený především na anglo-americké, v menší míře francouzské produkci. (Je jen škoda, že autorka více nereflektovala a případně nerozvinula texty Lucie Storchové, z českých badatelů jedné z mála, jejíž zájmy se orientují směrem k teoretickým analýzám cestopisů nikoli jako ilustrací, ale jako zdrojů pro poznání myšlenkových struktur společnosti raného novověku). Pramenná základna je rozsáhlá a dostatečně využitá, všechny použité zdroje jsou řádně citovány.

Práce je přehledně členěna. Je psána kultivovaně, byť s určitými stylistickými neobratnostmi a drobnými formálními nedostatky (např. kolísání mezi citáty v kurzívě a bez ní), občasnými překlepy a nejednotností ve způsobu citování; to vše je patrně třeba připsat na vrub chvatu při dokončování práce. Nepokládám také za vhodné to, že autorka ponechala v textu citace z pramenů a z odborné literatury výlučně v původním jazyce (angličtina, francouzština). Vzhledem k tomu, že celá práce je psána česky, měly být citáty přeloženy a případně ponechány v originálním znění v poznámce pod čarou. Takto nejen dochází k narušování plynulosti textu, ale především autorka přesouvá břemeno interpretace na citované autory, nechává je „mluvit samy za sebe“, místo aby jejich myšlenky rozvíjela.

Navzdory těmto dílčím výhradám lze konstatovat, že disertační práce Boženy Radiměřské splnila všechny požadavky kladené na disertační práci. Studentka předložila samostatnou, na vlastním pramenném výzkumu založenou studii, která přinesla konkrétní a pro další bádání využitelné výsledky.

Jednoznačně ji proto doporučuji k obhajobě.

Praha, 20. května 2015

Doc. Markéta Křížová, Ph.D.

Středisko iberio-amerických studií FF UK